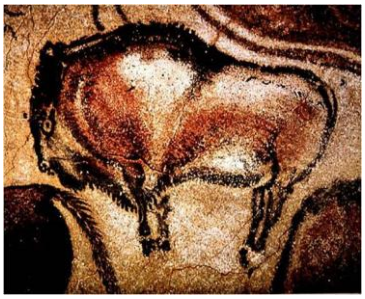

TÖRTÉNELEM

MUNKAFÜZET

5. osztály

I. Bevezetés

Kedves Tanuló!

A munkafüzet, amit most a kezedben tartasz, a történelemről szól. A történelem az 5. évfolyamon új tantárgy. alsó tagozatban már olvastatok érdekes történeteket, meséket, mondákat. Az így gyűjtött ismereteket a történelemórákon eredményesen fel tudjátok majd használni. Ne ijedj meg! A kedvedet és az érdeklődésedet szeretné felkelteni és fenntartani a történelem iránt. A feladatokat gondosan válogattuk. Reméljük, te is érdekesnek tartod majd őket! Bepillanthattok a régmúlt titkokat rejtő világába. Tanulhattok az ősemberről, az egyiptomi piramisokról, az ókori görögökről és rómaiakról. Megismerkedhettek a Bibliával, dicső őseinkkel, Árpád honfoglaló magyarjaival, a négyszáz évig tartó Árpád-korral.

A Történelem munkafüzetet úgy állítottuk össze, hogy megtalálod benne az egész évfolyam tananyagát. Sőt, az írásbeli munkához szükséges lapokat is tartalmazza.

A Bevezetésben megismerkedhetsz azokkal a jelekkel, amelyek munkádat fogják segíteni a tanév során.

A követelmények sikeres teljesítéséhez azt kérjük tőled, hogy a tanórákon aktívan vegyél részt, a csoportmunkában legyél társaid segítségére!

A munkafüzetben találsz önálló feladatokat is. Arra biztatlak, próbáld meg azokat elkészíteni!

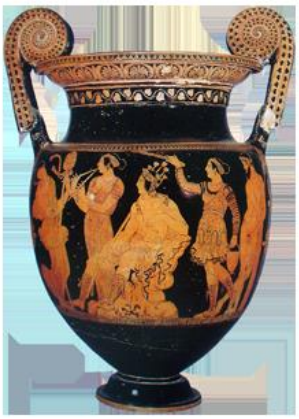

II. Hogyan használd a munkafüzetet?

A munkafüzetben a könnyebb eligazodás érdekében a feladatok típusát és a szükséges eszközöket egyszerű ábrákkal, piktogramokkal jelöljük.

Az önálló feladatmegoldásnak ez a jele:

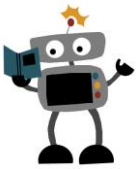

Ott ahol beszélgetés, magyarázat, illetve az elkészült feladatok értékelése lesz a feladat, ezt látod:

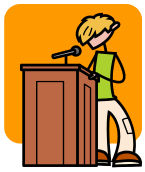

Az írásos feladatnak ez a jele:

Ahol rajzos, alkotó feladat lesz, ott ezt a jelet látod:

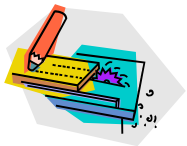

Tanév során az egyes feladatok elkészítéséhez a következő anyagokat, eszközöket használjuk fel:

Színes ceruza

olló, ragasztó

Használd az internet!

könyvtári feladat

Ismerkedés a történelemmel

1. Mi a véleményed, miért érdekli az embert a múlt?

_____

2. Csoportosítsd! Melyik történelmi forrás hová illik?

cserépedény, pénz, újság, várrom, sírkő, önéletrajz, szobor, kard, hajóroncs, kőbe vésett törvények, fénykép, emberi csontok, hivatalos levél, falevél

Tárgyi	
Írásos	
Mindkettő	
Egyik sem	

3. Milyen tárgyi és írásos emléket őriz családod rólad, szüleidről, nagyszüleidről vagy még régebbi időkről? Ha szüleid megengedik, hozz be egy-két érdekes tárgyat vagy írást a következő történelemórára!

4. Múzeumlátogatás

Ragaszd be a múzeumlátogatáskor kapott prospektusból a neked legjobban tetsző képet!

5. Jól jegyezd meg!

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

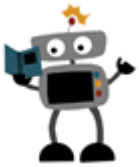

6. Önálló feladat

Ha egy történész 500 év múlva a mi korunkat fogja kutatni, vajon mit fog az alábbi emlékekhez bejegyezni?

írásos: _____

tárgyi: _____

egyéb: _____

7. Gyűjts anyagot lakóhelyed területén levő történelmi emlékhelyekről!

Kérjed szüleid segítségét hozzá! Mutasd be osztálytársaidnak is ezeket az emlékeket!

Munkában a régészek

1. Képzeld magad egy ásatást végző régész helyébe! Találtál egy koponyát. Férfi vagy nő lehetett? Milyen volt a haja, az orra, a szeme, a szája? Egészítsd ki a rajzot!

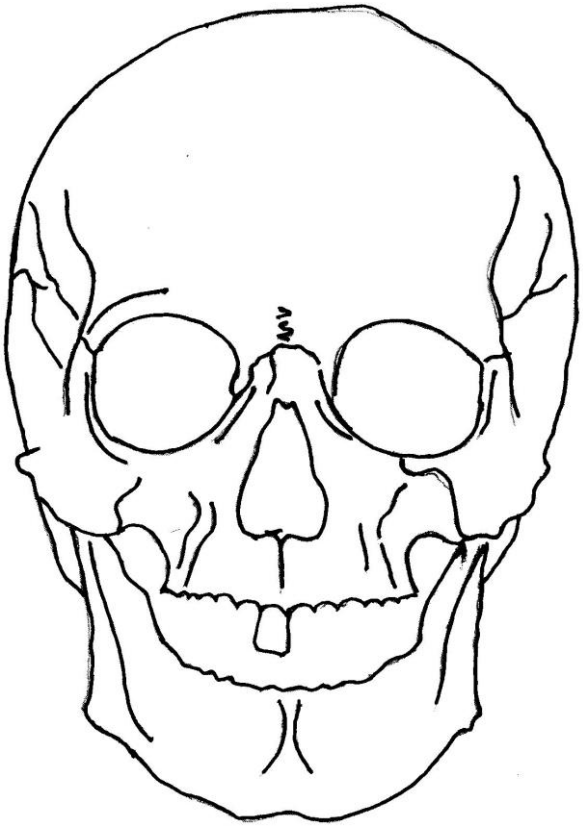

2. Képzeld el, hogy a Természettudományi Múzeum kiállításán megpillantod ezt a hatalmas, óriási csontvázat! Milyen lehetett hajdanán ez az állat? Rajzold meg, milyen lehetett az alakja, a formája, a színe! A rajz alapján gyurmából vagy agyagból meg is formázhatod!

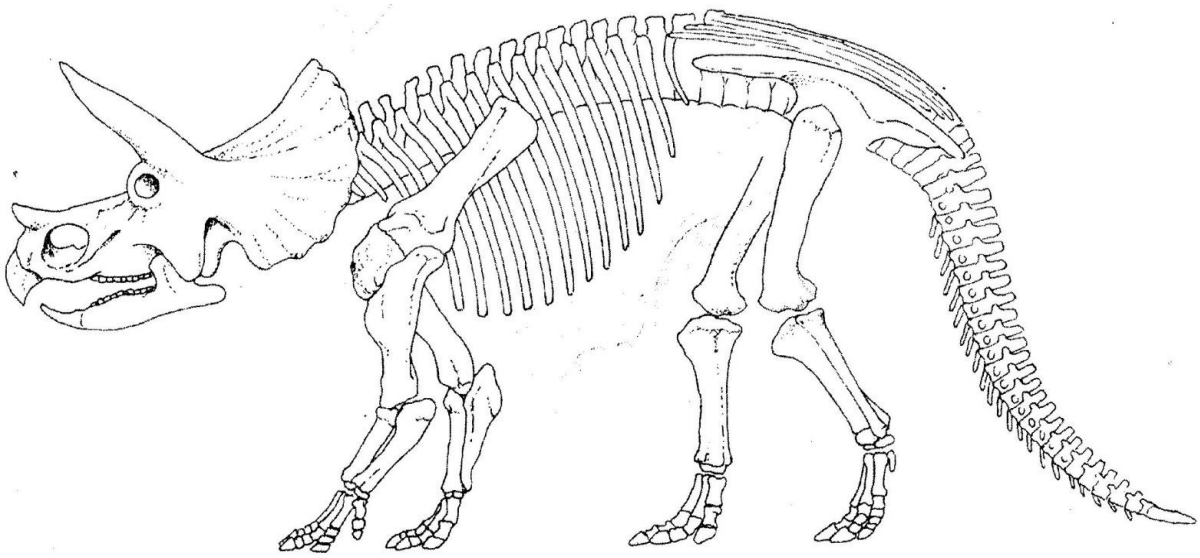

3. Ezek a régészek által leggyakrabban használt eszközök. Mondd el, mit mire használnak!

4. Jól jegyezd meg!

5. Önálló feladat

A Képes történelem sorozat „Emlékezzünk a régiekről…”című kötetében érdekes dolgokat olvashatsz a régészekről. A könyvet a híres régész László Gyula írta. A 10. oldal első fényképe alapján nevezz meg olyan régészeti szerszámokat, amelyek nem szerepeltek az első feladat rajzán!

6. Rajzolj le néhány tárgyi emléket!

A történelmi időszámítás

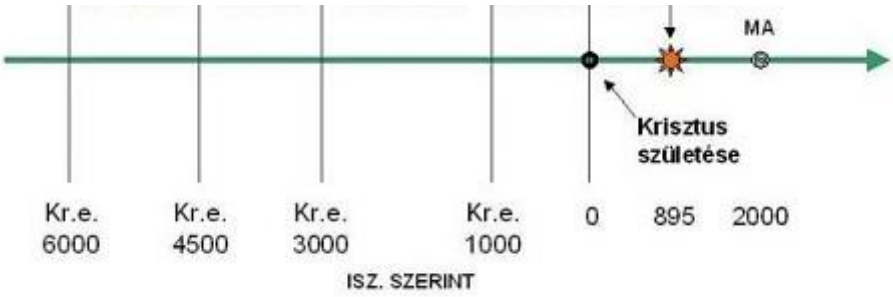

1. Sorold fel az emberiség történetének korszakait!

---

2. Írd le a rövidítésüket!

Krisztus születése előtt _____

Krisztus születése után _____

3. Jól jegyezd meg!

_____

_____

_____

_____

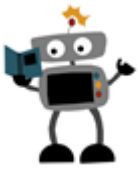

4. Készíts időszalagot a saját eddigi életedről!

_____

Önálló munka:

ŐSKOR

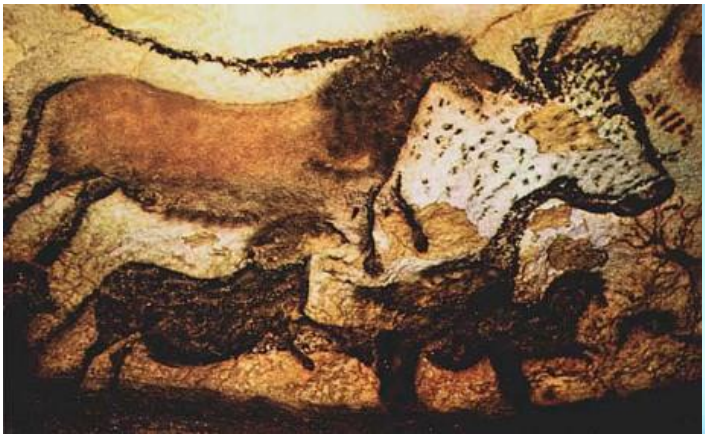

Az ember megjelenése a Földön

1. Beszéljétek meg, hogyan változott az ember koponyája!

Figyeld meg a koponyákat! (Főleg az állcsont és a fogak alakját, méretét!)

Próbáld meg összeállítani az étrendjüket!

1._____

2._____

3._____

2. Írd le, mi emelte ki az embert az állatvilágból!

_____

_____

3. Írd le, melyik földrészen jelentek meg először az emberősök!

_____

Mi befolyásolta leginkább az ember elterjedését a Földön? Miért?

_____

Az ember története. Őskor

A barlanglakó ősember

1.Húzd alá az igaz állításokat!

- Az ősember első használati eszközeit kőből készítette.
- Egyedül élt.
- Az ősember nem használt fegyvert.
- Az asszonyok gyűjtögettek: vadgyümölcsöt, gombát, ehető magvakat.

2. Milyen tevékenységekkel szerezte az őskori ember a táplálékát?

_____

_____

_____

3. 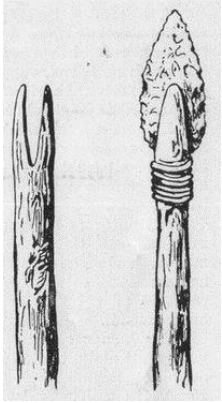

Mit látsz a képeken? Sorold fel, amelyiket felismerted!

_____

_____

_____

4. Jól jegyezd meg!

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

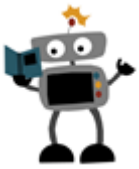

5. Egészítsd ki a megadott fogalmakkal a mondatokat!

gyűjtögettek, laktak, mamut, ruhát, Vértesszőlősön, beszéddel,

1.) Az állatbőrökből _____ készítettek maguknak.
2.) Az ősemberek tagolt _____érintkeztek egymással.
3.) A férfiak vadásztak, az asszonyok _____.
4.) Hazánkban előember maradványokat találtak _____.
5.) Az ősemberek legjelentősebb zsákmánya a _____ volt.
6.) Csoportokban éltek, barlangokban _____.

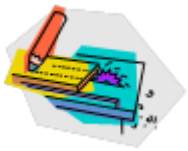

6. Írd a képen látható mamut „alkatrészei”mellé, mit mire tudtak használni az őskori emberek!

A tűz szerepe az ősember életében

1. Játsszátok el, hogyan jött rá az ősember a tűzgyújtásra!

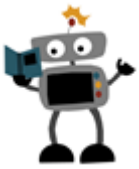

2. Tedd időrendi sorrendbe a mondatokat!

__ Rájöttek a tűzgyújtásra.

__ Hazavitték, őrizték a tüzet.

__ Kezdetben féltek a tűztől.

__ Felhasználták a tüzet.

3. Írj példákat arra, mi mindenre használták a tüzet az őskorban!

Hogyan szolgálta a tűz az ősember biztonságát, kényelmét? Írj le néhány példát!

_____

_____

_____

_____

4. Mire használjuk ma?

_____

_____

_____

_____

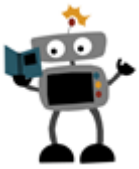

5. Tudj meg többet!

A tűzoltókat szokták lánglovagoknak is nevezni. Napi 24 órás ügyeletben őrködnek, és ha riasztják őket, akkor rohannak oltani a tüzet. A tűzoltók segítenek a balesetkor az autókba szorult sérülteknek, és ők takarítják el a kicsavart fákat is.

Ha tüzet látsz, mit kell tenned? Sürgősen szólni a felnőtteknek, ha nincsenek a közelben, hívni a tűzoltót! Pontosan és nyugodtan kell megfogalmaznod, hogy hol, mi ég. A tűzoltással ne kísérletezz, veszélyes! Menj el a közelből!

A tűzoltóság telefonszáma: 105. Ha a tűz megégeti az ember bőrét, hűteni kell a sebet. Veszélyes, ha túl sokáig éri a tűz a bőrt, de még veszélyesebb, ha túl nagy felület ég meg.

Az őskori művészet

Olvasmány

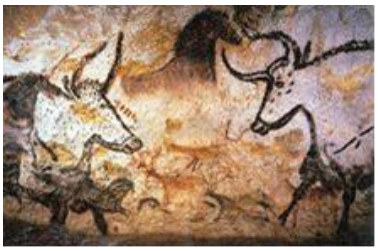

A világon az első festményeket az ősemberek készítették. Ezek a barlangfestmények voltak, s eddig több, mint száz barlangban fedeztek fel ilyen képeket. A leghíresebb barlangrajzok a spanyolországi Altamira-és a franciaországi Lascaux-barlangban találhatók. A rajzok készítői a színes festékeket ujjukkal vagy ecsettel vitték fel a barlang falára. Az ecseteket vékony csontocskákból és mohapárnából vagy állati szőrből készítették. Az ősemberek színezékül földből előállított festékanyagot (színes agyagféléket) és faszenet használtak. A barlang világításához állati zsiradékot égettek kőmécsesben.

A színes festményeken leggyakrabban lovak, mamutok, bölények láthatók. Ezekből a festményekből nagyon sokat megtudhatunk az ősi idők állatvilágáról is.

Vannak olyan barlangfestmények is, amelyeken dárdával átszúrt állatfigurákat ábrázolnak. Az ilyen képek valószínűleg egy-egy vadászat előtt készülhettek. Az őskori emberek valószínűleg úgy hitték, hogy a festmények varázserejű segítséget nyújtanak a sikeres vadászathoz.

Az ősemberek nemcsak festményeket készítettek, hanem domborműveket is. A szobrokat mamutagyarból, kőből vagy agyagból faragták. A 10-15 centiméter nagyságú szobrocskák nagyrészt asszonyokat, terhes nőket ábrázoltak, amivel a termékenységet jelképezték.

1. Húzd alá a helyes választ!

1.Melyik történeti korszakkal ismerkedtél meg?

középkor őskor ókor

2.Mivel készítette az ősember a barlangrajzokat?

ecsettel a festékbe mártott ujjával állatbőrrel

3.Miből készültek az ecsetek?

csontocskákból állati szőrből mohapárnából

4.Mit használt az ősember színezéknek?

faszenet színes agyagféléket állati vért állati zsiradékot

5.Milyen állatok láthatók leggyakrabban a barlangrajzokon?

madarak mamutok kutyák lovak bölények

6.Miért rajzolt az ősember dárdával átszúrt állatokat a falra?

Hitt a vadászat sikerében A festménynek varázserőt tulajdonítottak

7.Az ősember a festményeken kívül mást is alkotott?

Igen: szobrokat és domborműveket Nem Igen, szobrokat

8.Miből faragták ki a szobrokat?

mamutagyarból kőből agyagból csontból fából

9.Miket ábrázolnak az ősember szobrai?

asszonyokat(mint a termékenység jelképeit) állatokat tárgyakat

10. Hol, melyik barlangban találták meg a leghíresebb barlangrajzokat?

_____

A termelő ősember

1. Miért jelentett az ősember számára nagyobb biztonságot a földművelés és az állattenyésztés, mint a zsákmányoló életmód?

_____

_____

2. Csoportosítsd a táblázat alapján a felsorolt termelőeszközöket!

ZSÁKMÁNYOLÓ	TERMELŐ

szövőszék, íj, aratókés, kapa, lándzsa, eke, ásóbot, dárda, nyíl

3. Írd a rajzok alá/mellé a termelőeszközök nevét!

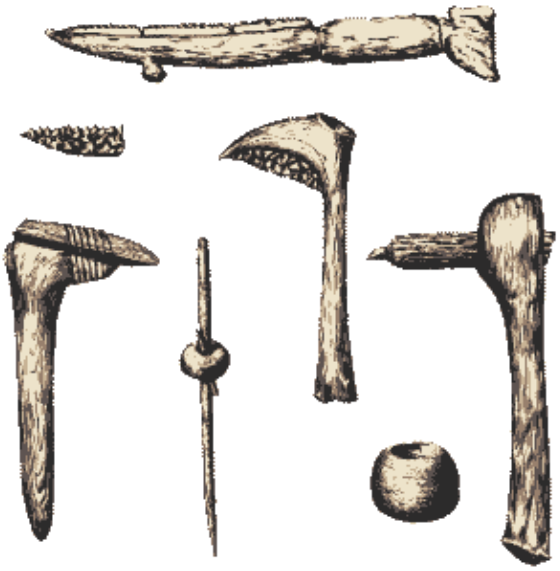

4. Gyűjtsd ki a tankönyv szövegéből, milyen új mesterségek alakultak ki!

_____

_____

5. Milyen foglalkozásokat látsz a képen?

_____ _____ _____

6. Jól jegyezd meg!

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

AZ ÓKORI BIRODALMAK

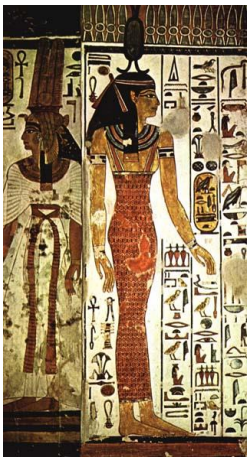

Az ember története. Ókor

Az első városok létrejötte, az ókori városok kialakulása

1. Keresd meg az összeillőket! Kösd össze egy vonallal az összetartozókat!

Az első városok a	városok.
A födművelés és az állattartás biztosította, hogy	államot alkotott.
A falvak népessége nőtt, így kialakultak a	mindenkinek jutott táplálék.
Több város	folyóvölgyekben jöttek létre.

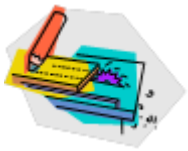

2. Olvasd le a térképről, hogy az ókori államok mely földrészen találhatóak! Írd be a nevüket!

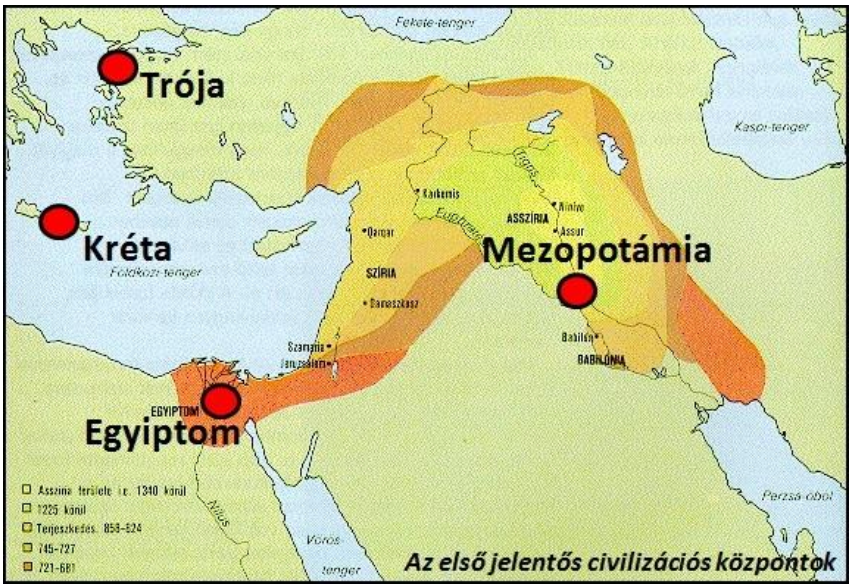

4. Kik voltak a rabszolgák? Jellemezd őket!

5. Mutasd be az internet segítségével a rabszolgák életét

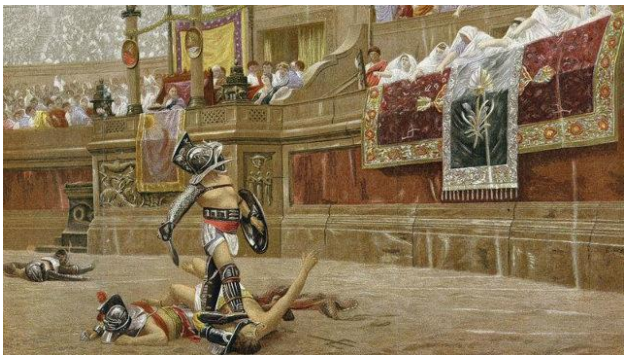

6. Jól jegyezd meg!

A sumérok földje: Mezopotámia

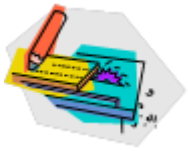

1. Kik Mezopotámia lakói?

_____

2. Hol éltek? Mivel foglalkoztak?

_____

_____

3. Hogyan készült az ékírás? Segít a tankönyv.

_____

_____

4. Ez a versrészlet kb. négyezer éves. Ékírásos agyagtáblán maradt ránk:

„Folyópartra hajtja ki népét, éjjel-nappal falakat épít;
könny mossa a falakat simára, éjjel-nappal falakat épít;
verejték áztatja fehérre, éjjel-nappal falakat épít;
nem ismer szíve nyugodalmat, éjjel-nappal falakat épít,”

a.) Szerinted kikről szól a vers?

_____

b.) Milyen falakat építettek?

_____

c.) Miért volt fontos a város lakóinak a falak építése?

_____

d.) Melyik anyag játszott nagy szerepet errefelé az emberek életében?

_____

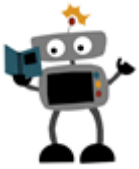

5. Tájékozódj az internet segítségével: miről híres „Bábel tornya”?

Az ókori Egyiptom

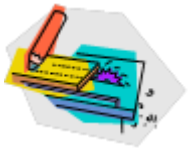

1. Melyik folyó mentén alakult ki az egyiptomi birodalom?

---

2. Hogyan segítette a folyó a földművelést? Milyen növényeket termesztettek?

---

3. A piramisok történelme kb. ötezer évre nyúlik vissza. Az ősi Egyiptom lakói a fáraók temetkezési helyéül építették ezeket az épületeket. A piramisokat még a fáraó életében elkezdték építeni, hogyha eljön halálának napja, minden készen álljon a temetkezési szertartáshoz. A **szfinx** (oroszlán teste és ember feje volt) a piramis őrzésének funkcióját látta el.

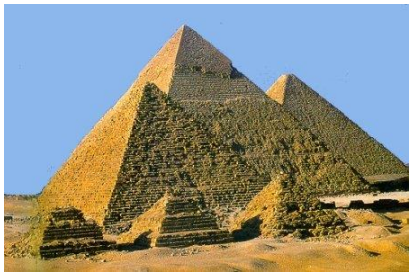

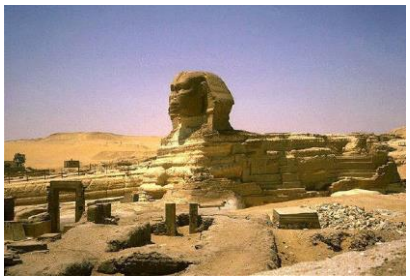

Tutanhamon színarany halotti maszkja

Írnok szobra

4. Az általunk használt betűknek az itt látható hieroglif jelek felelnek meg.

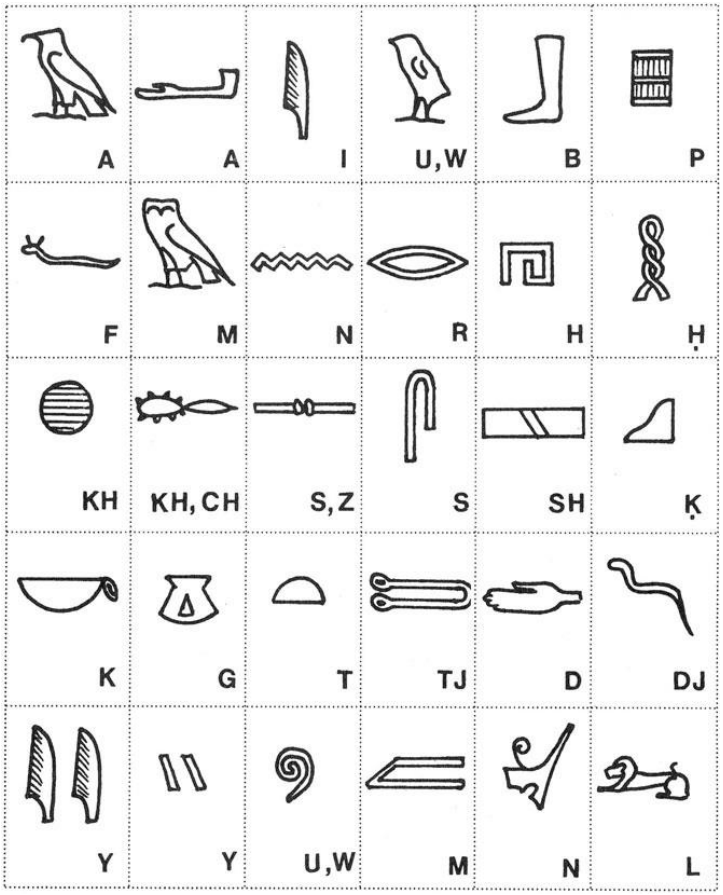

Figyeld meg őket! Írd le a nevedet hieroglif jelekkel!

5. Magyarázd meg egy-egy mondattal a felsorolt szavak jelentését!

- **szarkofág:**

  _____

- **hieroglifa:**

  _____

- **szfinx:**

  _____

- **mumifikálás:**

  _____

- **Királyok völgye:**

  _____

- **írnok:**

  _____

6. Olvasd el Az ókor izgalmas világa című olvasókönyvben (20-21. oldal) a földműves feladatairól szóló olvasmányt!

7. Készíts rajzot a piramisról és a múmiáról!

Öntözéses földművelés Egyiptomban

1. Színezd ki a térképvázlaton a Nílust! Jelöld zölddel a termékeny vidéket, sárgával a sivatagot!

2. Fejezd be a megkezdett mondatokat! Segít a tankönyv!

Az egyiptomiak _____ építettek, hogy elvezessék a vizet a földekre. Amikor az _____ elvonult, a termékeny _____ földet felszántották. _____, _____, _____ vetettek bele. Szárazság idején a _____ vizével öntözték a növényeket. Ezt _____ földművelésnek nevezzük.

3. Rajzold le, milyen állatokra vadásztak a Nílus partján!

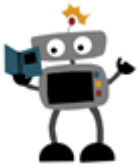

4. Nézz utána, mit jelent a „pelyva” kifejezés!

_____

Az ókori India

1. Válaszolj a kérdésekre!

Melyik folyó völgyében alakult ki az ókori India?

_____

Mit termeltek a völgyében?

_____

Mi húzódott meg az utcák alatt?

_____

Melyik volt a legfontosabb épület?

_____

Hogy nevezzük India uralkodóját?

_____

2. Mit találtak a régészek a feltárások során? Beszéljétek meg!

3. Mire használták a pecsétnyomókat? Tervezz egyet, rajzold is le!

4. Milyen számrendszert használtak az indiaiak?

_____

Miért hívjuk őket mégis „arab számoknak”?

_____

Az ókori Kína

1. Írd be Kína nagy folyóinak a nevét a megfelelő betűkhöz!

a.) _____

b.) _____

2. Mit tudtál meg a tankönyv szövegéből a kínai nagy falról?

3. Milyen kínai találmányokat ismersz?

_____

_____

4. Másolj le két kínai jelet!

5. Találd ki!

- az ókor legnagyobb építménye: _____
- drága kínai textilanyag:_____
- csészék, poharak készülnek belőle:_____

6. Kína uralkodója:_____

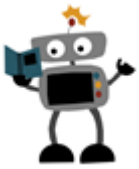

7. Kutass az interneten! Mit jelentenek a következő kifejezések: cseréphadsereg, agyagkatonák? Mit jelent: jing – jang?

Az ókori Görögország

1. **Az ókori Görögországot *Hellász*nak hívták.**

Parthenón

görög oszlopok

ókori színház

2. Mivel foglalkoztak az ókori görögök?

_____

3. Magyarázd meg a kifejezést: *városállam*

_____

_____

_____

4. Mit termeltek a földművesek?

_____

Kik szállították a kereskedőktől megvásárolt árut?_____

6. Nézd meg az interneten Görögország térképét! Vajon miért a tengeri kereskedelem volt a legfejlettebb?

7. A görög eredetű labirintus (útvesztő) szó egy mítoszra utal.

Hallgassátok meg a történetet! Fejtsd meg a labirintusok titkát! Keresd meg a kijáratot!

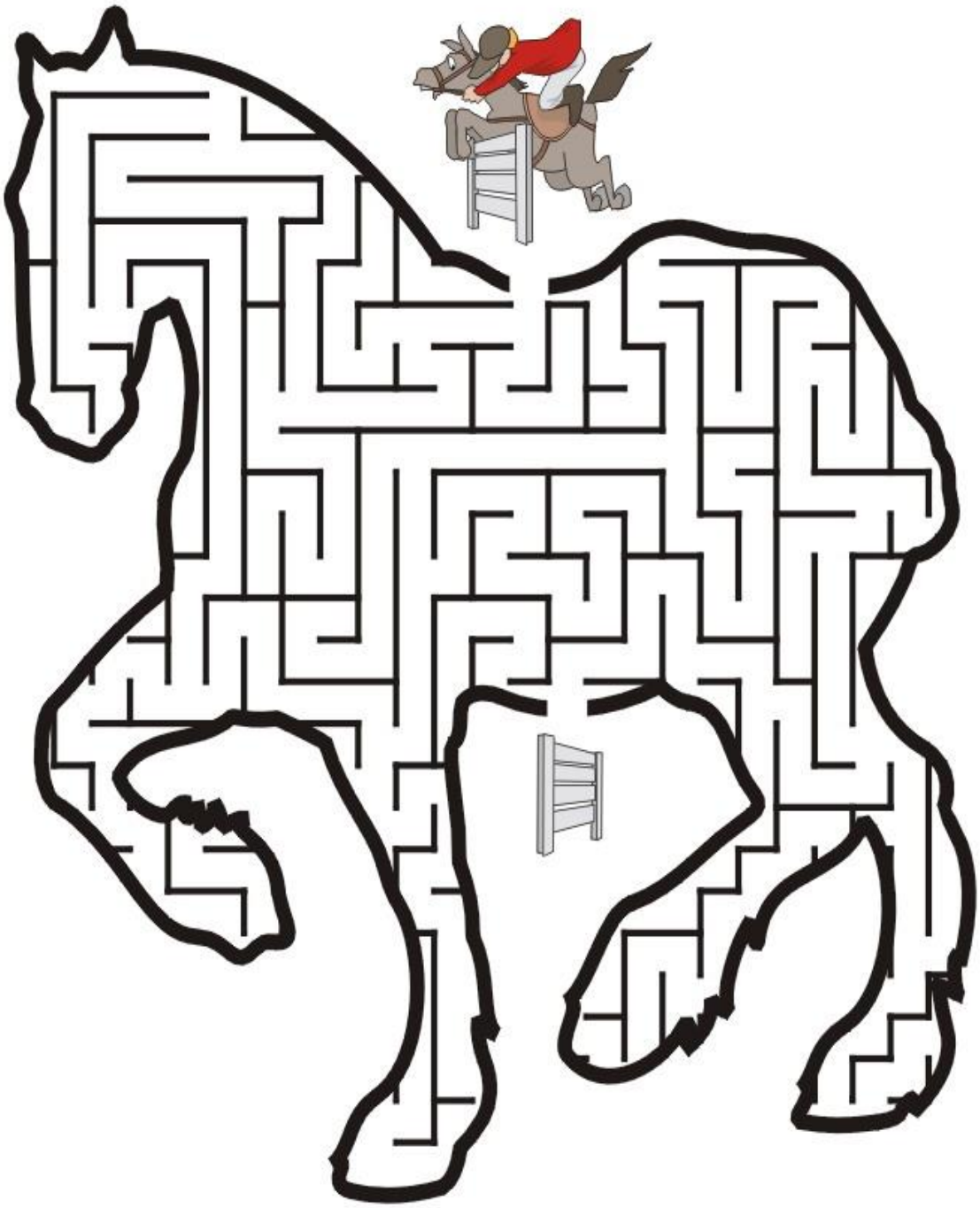

Az olimpiai játékok

A sport, a testedzés eredetileg a háborúra való felkészülést segítette elő. Az ifjúnak a testét és az eszét egyaránt edzenie kellett.

1. Írd a képek alá a versenyszámok nevét!

_____ _____

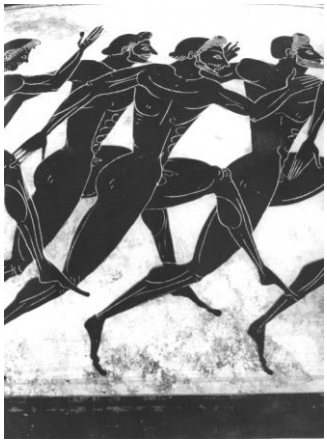

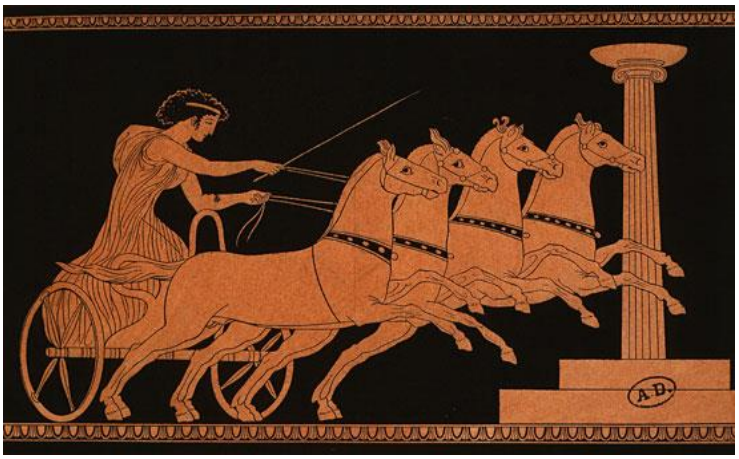

_____ _____

Kinek a tiszteletére rendezték az első olimpiát? Melyik városban és hány évente rendeztek olimpiai játékokat?

_____

2. Így zajlottak le az ókori olimpiák: Az **első nap** a versenyzők esküt tettek, majd a Zeusz-szobor előtti szertartáson vettek részt. **Második nap** került sor a kocsiversenyekre, majd az öttusára. **Harmadik nap** újabb szertartásokra és

felvonulásra került sor, majd a versenyzők áldozatot mutattak be a Zeusz szobor előtt. Ezt követően a fiatal fiúk mérték össze tudásukat és erejüket birkózásban, ökölvívásban és stadionfutásban. A **negyedik napon** lezajlottak a futószámok: stadionfutás, kettős stadionfutás, hosszútávfutás. Ezt a küzdősportok követték: ökölvívás, birkózás, pankráció, fegyveres futás. Az **utolsó napon** megtartották a záróünnepséget, melyet istentisztelet, majd lakoma kísért. Ebből az alkalomból 100 ökröt áldoztak Zeusznak.

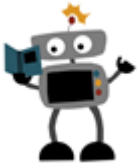

3. Milyen versenyszámokból állt az ókori öttusa, és milyenekből a mai?

ókori:

_____

_____

mai:

_____

_____

Hol volt a legutóbbi olimpia?

_____

Hol lesz a következő?

_____

Miről híres Hajós Alfréd?

_____

A Római Birodalom

1. Olvassátok el Róma alapításának történetét!

2. Írd a kép mellé a monda szerint Rómát alapító ikertestvérek nevét!

_____

Kik alapították a valóságban?_____

3.) Az ókori Róma egyik legismertebb műemléke a **Colosseum**. Három emelet magas külső falát árkádsorok tartják. Ellipszis alakú küzdőterén egykor véres harcokat vívtak a **gladiátor**ok. A mai sportstadionok szerkezete tulajdonképpen a Colosseum felépítését követi.

Colosseum

Gladiátorok

Gladiátorok korabeli pénzérmén

Gladiátor sisakja

Gladiátor pajzsa

4.) Ha még többet szeretnél megtudni az ókori Rómáról, keresd meg az alábbi internetes honlapokat!

- Virtuális séta az ókori Rómában
  www.romaikor.blogter.hu
- Az ókori Róma képregénye
  www.mult-kor.hu

Önálló feladat:

Válassz ki az ókori művészet témaköréből egy alkotást! Lehet festmény, szobor, épület. Készíts róla az internet segítségével 3-4 mondatos beszámolót!

meridai római színház

vízvezeték

diadalív

fürdő

A Római Birodalom hazánk területén

1.) Egészítsd ki a mondatokat!

- Pannóniában a _____ folyó természetes határt alkotott.
- Pannóniát a rómaiak Kr.e. _____foglalták el.
- Pannóniában a települések a _____ mentén alakultak ki.
- Pannónia székhelye _____ volt.

2.) Kösd össze városok ókori nevét mai megfelelőjükkel!

Óbuda	Arrabona
Győr	Savaria
Szombathely	Gorsium
Tác	Sophiane
Pécs	Aquincum

3.) Mi volt a Duna jelentősége katonailag?_____

_____

gazdaságilag?_____

_____

4.) Melyek voltak azok az épületek, amelyek Pannónia minden nagyobb városában megtalálhatóak? Segítenek a képek.

Bucsu Ráckeve Tác

_____ _____ _____

5.) Érdeklődj! Hol található lakóhelyed közelében római kori emlék? Mutasd be néhány mondattal!

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

A népvándorlás, a Római Birodalom bukása

1. Egészítsd ki a megkezdett mondatokat! Milyen **„belső” bajok** gyengítették meg Róma hatalmát?
A hódítások befejeződése után csökkent a _____ száma.

Nagyon sokba került a _____ fenntartása.

A Római Birodalom lakóinak sok _____ kellett fizetniük.

Így Róma lakóinak ereje _____.

2. Külső támadók

mongolok

vikingek

hunok

3. Attila, „Isten ostora” - Olvasmány

Az ún. Attila-kard palmetta mintás díszítésű markolata

„ Az éjszaka leple alatt megérkeztek a római légiók is, és felsorakoztak a hunokkal szemben, ember ember mellett, pajzs pajzs mellett, várva a támadást. De a hunok táborában síri csend volt. Csupán a szél suhogását lehetett hallani a catalaunumi

mező felett. Sűrű köddel érkezett a hajnal. Mikor a nap vörös korongja megjelent a keleti ég alján, egyszerre csak kürtszó harsant valahonnan. Egy pillanatra kettévált a köd, s az elmeredt szemű római légiókkal szemben ott állt Attila sötét alakja; megszámlálhatatlan lovas sereg fölött magosan kirajzolódva az ég peremére, háta megett a felkelő nappal. A következő pillanatban lehullottak a köd függönyei megint, s a félelmetes jelenség eltűnt a szemek elől. – Isten ostora és halál-lovasai... – járta be a suttogás a megrendült római veteránok sorait. Remegve meredtek a ködbe, várva a támadást. De semmi se mozdult. Süket csöndesség nehezedett a ködlepte mezőre.

Aztán lassanként, ahogy feljebb emelkedett a nap aranykorongja, oszlani kezdett a köd is, teljes pompájában feltárva a két szembenéző sereget. Amíg a rómaiak hunyorogva pislogtak bele a vakító napba, a hunok támadtak. Százezer ló dübörgő patája alatt megremegett a föld. Süvítő nyílvesszők tömege elsötétítette az égboltot. Ember ember ellen, ló ló ellen: folyt a csata egész napon át. Borzadva tért nyugodni a nap. A haldoklók halálhörgése elveszett a kardok csattogásában. Az elesett harcosok lelke harcolt tovább. Azon az éjszakán sok-sokezer hun harcos lelte meg az utat hadúr hetedik mennyországába, mely azok számára van, kik harcban estek el. Hunok hite szerint minden elesett hős magával vitte szolgának a másvilágra azoknak lelkét, akiket a csatában megölt. Mire megérkezett a reggel, mindössze Atillát és hunjait találta a felkelő nap a véres catalaunumi csatamezőn. A római légiók roncsai visszavonultak az éjszaka védelme alatt. A hunok eltemették halottaikat és összeszedték a zsákmányt, s visszatértek a Kárpátokövezte hazájukba. A telet fegyvergyártással, új lovak betörésével, előkészületekkel töltötték, s tavasz jöttével indultak újra Atillával az élükön, dél felé. Concordia és Pádua népe ész nélkül menekült előlük. Verona, Brescia és Cremona megnyitották kapuikat Attila előtt, és megadták magukat. Mikor elérte Róma kapuit, védtelenül hevert lábainál az egész Római Birodalom. Százezer hun lovas vette körül az Örök Város kőfalait, Attila parancsára várva. De a parancs elmaradt.

Magától megnyílt a főkapu, és fehér zászló alatt megjelent Isten szolgája, Leó pápa maga, mezítláb és száz pap kíséretében jött a mezőn át, zsoltárokat énekelve, szelíd menetben a hunok felé. Attila, éjfekete harci paripáján, elébe ment. Félúton találkoztak, Leó pápa és Isten ostora. Egyik mezítláb, alázatosan, másik nyeregben ülve, büszkén, egyenesen. Aztán Isten szolgája fölnézett, egyenesen a félelmetes Attila szemébe, és szelíden mondta: Fiam, eljön az idő, amikor egyik leszármazottad áll majd egyik utódom előtt, királyi koronát kérve magának, s áldást népe számára. Azt kívánod, hogy úgy nézzen majd reá ez a szent város, mint a rettenetes Attila leszármazottjára, aki elpusztította Rómát? Néhány pillanatig Attila elgondolkozva nézett alá az öregember hófehér fejére, aztán bólintott és békésen mondta: – Eredj vissza a városodba, szent ember, és adj hálát Istenednek, amért kegyelmet találtál Attila előtt. Azzal egy rántással megfordította lovát, s felemelt kézzel jelt adott a hunoknak a visszavonulásra. Útban hazafele még lerohanták a hunok híres Velence városát, lóháton úsztatva át a vízen, s roskadásig megrakták málhás szekereiket arannyal, ezüsttel és szép velencei asszonyokkal. De ez volt a hunok utolsó nagy vállalkozása. Ettől kezdve Isten kardja hüvelyében pihent. Isten ostora betöltötte a próféták jóslatait, és az egész világ alázatosan hevert lábainál.

(Wass Albert)

4. Húzd alá a Római Birodalom bukását jelző évszámot!

476 467 576 675

5. Nézz utána az interneten, mit jelentenek ma ezek a római kifejezések!

veterán: _____

konzul: _____

barbár: _____

szenátus: _____

A kereszténység kialakulása és elterjedése

A keresztény vallás középpontjában _____ alakja áll.

Leonardo Da Vinci: Az utolsó vacsora (részlet), Jézus alakja

2. Mit jelentenek az alábbi kifejezések, beszéljétek meg közösen!

A.)Messiás, B.)Szentháromság, C.)Khrisztosz, D.)Evangélium

3. Egészítsd ki a hiányos mondatokat!

Isten a zsidó vallás szerint azért küldte a Messiást a Földre, hogy a _____ népet megszabadítsa a _____ uralom alól. A _____ vallás a zsidó vallásból keletkezett. Isten fia: _____ Ő a _____, minden ember megváltója.

4. Miért üldözték az első keresztényeket?

_____

_____

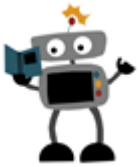

5. Nézz utána az interneten: mit jelent a „katakomba” szó?

_____

_____

6. Magyarázzuk meg Jézus tanításai közül az alábbi kettőt!

- Legfontosabb az egyetemes szeretet.
- Az egyik ember a másikat nem ítélheti meg.

Jézus élete

1. A megadott jellemzők mellé írd be a helyszín (város, ország, terület) nevét!

E városban született Jézus Krisztus: _____
E városban nevelkedett Jézus: _____
Az ország, a terület, ahol Jézus élt és tanított: _____
A város, ahol keresztre feszítették: _____

2. Kik az apostolok? Mi volt a feladatuk?

_____

_____

Sorold fel Jézus tanítványainak, a 12 apostolnak a nevét!

_____

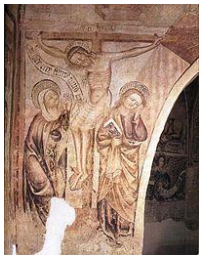

3. Mi lett Jézus sorsa? Segít a kép!

_____

Mit írtak Jézus keresztfájára?

_____

4. Olvasd el a *„pápa”* szó jelentését!
Maga a magyar *pápa* szó (akárcsak a *pap* és a *pópa*) a görög *pappasz* szóból ered, amelynek jelentése „atya” („papa”). (www.wikipedia.hu)

Mi a neve ma a katolikus egyház fejének? _____

Bibliai történetek

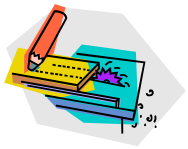

1. Állapítsd meg: igaz vagy hamis?

- A Biblia két gyűjteményből áll. __
- A Biblia szó jelentése: vallás. __
- Isten 5 nap alatt teremtette a világot. __

2. Rajzolj!

Első nap:

Második nap:

Harmadik nap:

Negyedik nap:

Ötödik nap:

Hatodik nap:

Hetedik nap:

Az édenkert

Jan Brueghel: Paradicsom (festmény)

1. Kit teremtett meg Isten a Föld porából? _____
2. Hogyan teremtett neki társat? _____
3. Mit tiltott meg Isten Ádámnak és Évának?

_____

Mi történt? Írd le!

_____

_____

_____

_____

A vízözön

1. Igaz vagy hamis? Döntsd el!

A Föld tele lett erőszakkal, ezért Isten úgy döntött, elpusztítja a földet. __

2.Mit kellett Noénak építenie? _____

Hány állatot vitt magával Noé minden fajtából a hajójára? Húzd alá!

egyet egy párt kettőt

Ararát hegye: Ma Örményország területén lévő hegycsúcs. A Biblia szerint Noé bárkája az Ararát csúcsánál kötött ki az özönvíz után.

Sorold fel a szivárvány színeit!

_____

_____

Önálló munka:

Az ember története

Középkor

A középkor korai szakasza

(Kr.u. 476 – 1000)

1. Válaszolj a kérdésekre!

Ki van a képen? _____

Mit adományozott a nemeseknek? _____

Mit adtak a nemesek cserébe? _____

2. Kösd össze a szavakat a jelentésükkel és a megfelelő képpel!

nemesek és földesurak	A középkori állam uralkodója.
jobbágyok	A királyt szolgálták a tőle kapott földért.
király	A nemesek földjét művelték.

3. Döntsd el, melyik igaz, melyik hamis! Segít a tankönyv szövege.

__ A középkor kezdetén a műveltség az egyház kezében volt.

__ A kódexek nyomtatott könyvek.

__ A papok kolostorokban éltek.

Jól jegyezd meg!

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

5. Magyarázd meg a szó jelentését!

iniciálé:_____

6. Tervezz díszes betűket!

A R T

7.Ebből a korból származó építészeti emlékek a román stílusú templomok és vármaradványok.

A jáki bencés apátság temploma

Önálló munka:

Az őshazától a Kárpátokig

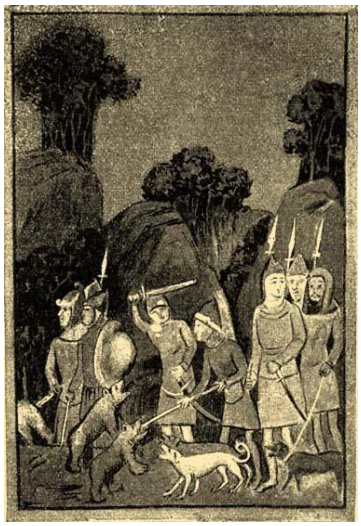

A magyarok eredete

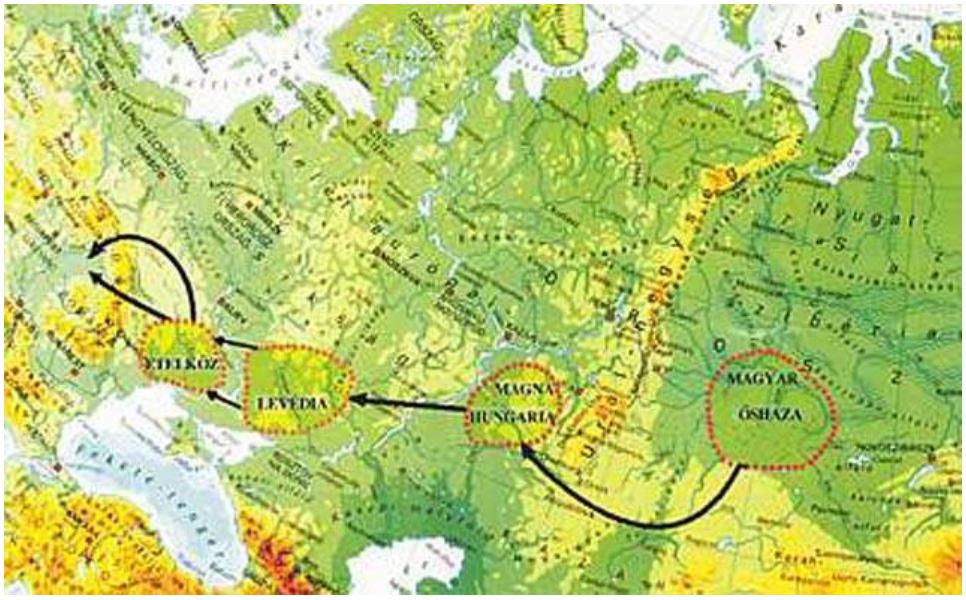

1. Jelöld piros körrel a magyarok őshazájának feltételezett helyét!

2. A tankönyv szövege alapján egészítsd ki a következő mondatot!

A magyar nyelv a _____nyelvekhez tartozik.

3. Hogyan szerezték meg őseink élelmüket a finnugor őshazában? Rajzold le!

4. Írj a három fogalommal egy – egy mondatot!

halászat: _____.

vadászat:_____

gyűjtögetés:_____.

Elvándorlás az őshazából

1. Rajzold le, milyen szerszámokat és fegyvereket használtak őseink vándorlásuk idején!

2. Húzd át kék színnel a térképen a Volga és a Káma folyókat! Rajzold be piros nyíllal az elvándorlás irányát!

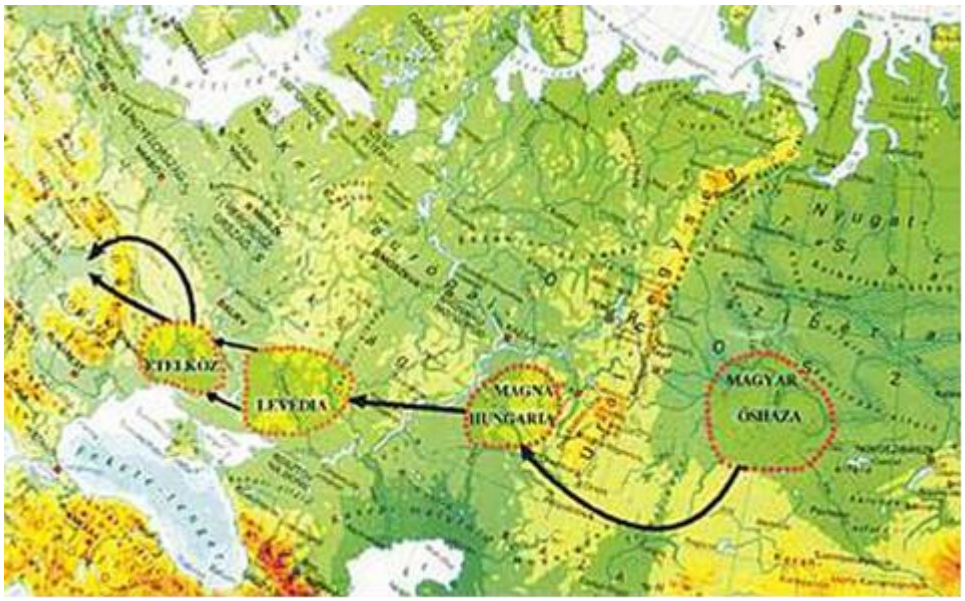

Honnan ered a „szedi a sátorfáját" szólás? Magyarázd meg a jelentését!

4. Mit árul el anyanyelvünk a vándorlás koráról? Írd le a török eredetű szavaink után, milyen foglalkozásra utalnak!

ökör, birka, borjú, karám, gyapjú _____

árpa, búza, kender, sarló _____

takács, ács, szűcs _____

3. Húzd össze az összetartozó fogalmakat és magyarázatukat!

legeltető állattenyésztés	A már lelegelt területeket elhagyva, új, füves pusztára mentek.
vándorló életmód	Az állatokat terelve oda vonultak, ahol jó legelőt találtak.
pásztorok	A szabadon legelő állatokat őrzik.

4. Írd a képek alá, milyen mesterségeket ábrázolnak!

_____ _____

5. Hogyan épült fel a nemzetség? Rajzold le!

Levédia

1. Kövesd a térképvázlaton a magyarok vándorlási irányát! Jelöld piros nyíllal!

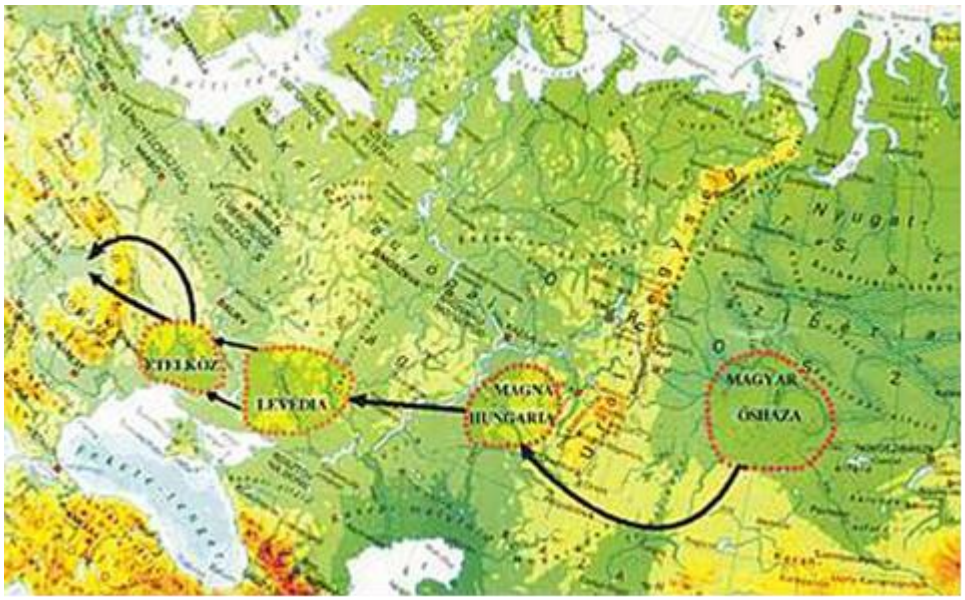

2. Állapítsd meg a bizánci császár feljegyzéséből, hogy ki volt itt a magyarok vezére! Húzd alá a nevét az idézetben!

„Hét törzsből állottak, de nem saját, sem idegen fejedelem felettük soha nem volt, hanem valamely vajdák voltak közöttük, akik közül első vajda volt Levédi.”

3. Számozással állítsd nagyságrendbe a fogalmakat!

__ törzs **__ nemzetség** **__ nagycsalád**

4. Írd le a hét törzs nevét!

_____

_____

5.Milyen fogalmakat takarnak a meghatározások? Írd le!

20 – 25 rokon családtag alkotta a _____.

Több rokon nagycsalád alkotta a _____.

Több rokon nemzettség _____ alkotott.

Etelköz

1. Milyen fontos esemény történt Etelközben? Írd le egy mondatban!

_____

Kösd össze a fogalmakat és a megfelelő tartalmukat!

vérszerződés	A lovon ülő lovas hátrafordul, úgy lövi el a nyilait.
törzsszövetség	A 7 törzsfő szövetséget köt egymással.
színleg megfutamodik	Úgy tesz, mintha félne és meghátrálna.
hátrafelé nyilazás	Néhány csepp vért egy kupába gyűjtenek.

2. Sorold fel a hét magyar törzsfő nevét!

_____

_____

3.Mit jelképez a vérszerződés?

_____

_____

4. Nézz utána az interneten a ’vért’ és a ’lándzsa’ szónak! Az egyiknek írd le a jelentését!

_____

_____

_____

_____

Milyen fegyvereket használtak még?

_____

Választható feladat:

Milyen harcmodort alkalmaztak az etelközi magyarok? Jegyezd le!

_____

_____

_____

_____

_____

A Kárpát – medence a honfoglalás előtt

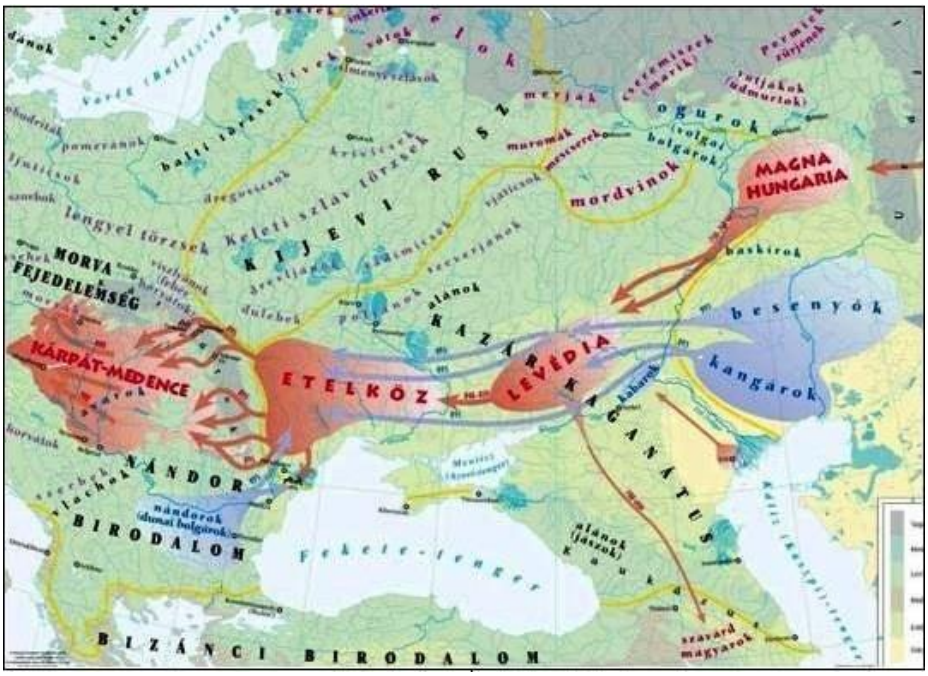

1. Jelöld a térképvázlaton a Kárpát – medencét!

2. Ki vezette a fő sereget? _____

3. Számozással állítsd sorrendbe a magyarok letelepedési helyeinek nevét!

_ Kárpát–medence , _ Etelköz, _ Ural hegység lába,_ magyar őshaza, _ Levédia

4.Csoportosítsd a Kárpát-medencében élő népeket aszerint, hogy mikor éltek itt!

- a honfoglalást megelőző időben:

  _____

- a honfoglalás idején:

  _____

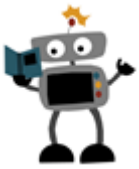

5. Ki volt a hunok leghíresebb uralkodója?_____

Honfoglalás, letelepedés

1. **Jelöld a térképvázlatba a Vereckei-hágót!**
2. **Mit jelent a hágó kifejezés?**

   A.) Hegyen keresztül vezető út.

   B.) Völgyben vezető út.

3.

   Milyen események történtek itt? (Segít a tankönyv szövege.)

   _____

   _____

   _____

Számold ki, hány éve élünk a Kárpát medencében!_____

4. **Számozással tedd a vándorlási helyeket a megfelelő időrendi sorrendbe!**

__ Kárpát medence

__ Magyar őshaza

__ Etelköz

__ Levédia

__ Ural hegység lába

5. **Melyik eseményhez melyik földrajzi hely tartozik? Párosítsd a megfelelőket!**

Vándorló pásztor életmód	Levédia
Halászat, vadászat, gyűjtögetés	Etelköz
Honfoglalás	Ural hegység
Vérszerződés	Kárpát-medence
Első törvények meghozása a letelepedés után.	Ópusztaszer

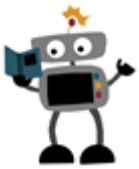

6. **Sorolj fel olyan festőket, akik megfestették a honfoglalás eseményét!**

_____

_____

A honfoglaló magyarok élete

1. Írd le, melyik évben fejeződött be a honfoglalás! _____

2. Nevezd meg, mit készítettek honfoglaló őseink az alábbi leírás alapján!

Az állatok szőrét addig taposták, döngölték, amíg vékony, erős lap lett belőle. Ez a _____.

3. Csoportosítsd a szerszámokat aszerint, hogy kik használták!

fegyverek fékek konyhaszerszámok edények szíjak

facsészék nyergek korbácsok gazdasági szerszámok

Férfiak használták: _____

_____

Nők használták: _____

_____

4. Csoportosítsd a foglalkozásokat aszerint, hogy kik végezték!

kosárfonó fazekas szövő nyeregkészítő nemezkészítő

sátorverő kovács ötvös fegyverkészítő íjkészítő

Férfi foglalkozás: _____

_____

Női foglalkozás: _____

5. Húzd össze a foglalkozást a megfelelő tartalommal!

ötvös	Lószerszámot készít, amelyben lovagláskor ülnek.
fazekas	Cserépedényt készít.
nyeregkészítő	Fegyvert, ékszert, aranyat és rézedényeket készít.
kovács	Fegyvert és vasszerszámokat készít.

6. Nevezz meg néhány jellegzetes honfoglalás kori ruhadarabot! Írd is le!

_____

7. Rajzolj a honfoglalás kori játékokból néhányat!

Kalandozó hadjáratok

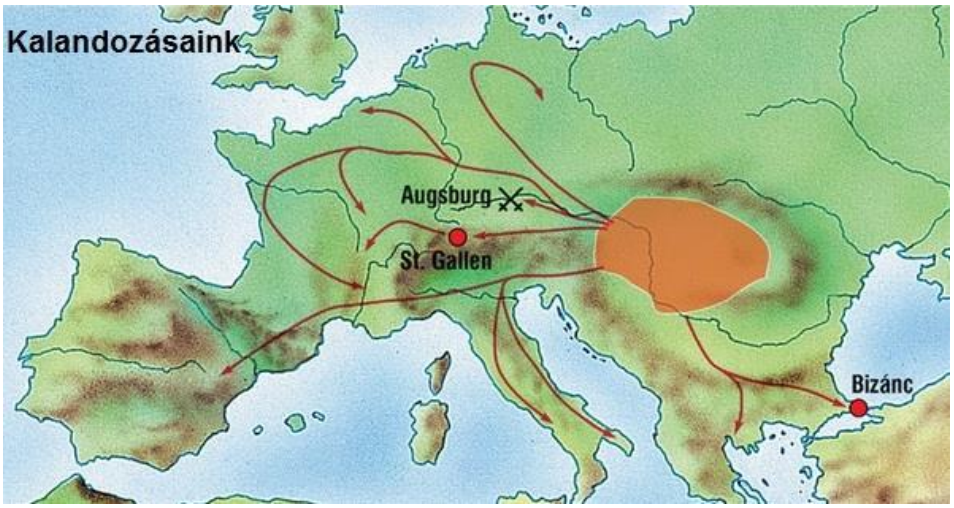

1. Húzd át pirossal a kalandozás irányát!

2. Miért mentek kalandozó hadjáratokra a magyarok?

_____

3. Hogyan nevezzük őseink zsákmány-és fogolyszerző hadjáratait?

_____

4.

Melyik monda jut eszedbe a képekről? Írd le a rövid tartalmát!

_____

_____

_____

_____

Hol őrzik ma Lehel kürtjét? Húzd alá a megfelelő település nevét!

Ópusztaszer

Kecskemét

Jászberény

Jegyzeteim:

Jegyzeteim:

Jegyzeteim:

Jegyzeteim:

Jegyzeteim:

Jegyzeteim:

Jegyzeteim:

Jegyzeteim:

Jegyzeteim:

Jegyzeteim:

Rajzaim:

Rajzaim:

Rajzaim:

Rajzaim:

Rajzaim:

Tartalomjegyzék